

ETELÄ-SAVON KANSAIN- VÄLISTYMISS- SUUNNITELMA 2030

Yhteiset painopisteet ja tavoitteet sekä esimerkkejä toimenpiteistä kansainvälistymistoiminnan kehittämiseen Etelä-Savossa

20.12.2024

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ: painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet	3
1. JOHDANTO	4
1.1 Työn tausta ja tavoitteet	4
1.2 Suunnitelman laadinta	5
2. KANSAINVÄLISTYMISEN NYKYTILA ETELÄ-SAVOSSA.....	6
2.1 Kansainväliset yhteistyöverkostot.....	6
2.2 Kansainvälisen rahoituksen hyödyntäminen	6
2.3 Etelä-Savon maahanmuutto tilastojen valossa	7
2.3.1 Väestörakenne ja muutokset	7
2.3.2 Työmarkkinat ja työllisyys	9
2.3.3 Koulutus ja opiskelijat	10
2.3.4 Tulevaisuuden näkymät	11
3. VISIO	12
4. PAINOPISTEALUEET JA TAVOITTEET	12
1. Kansainväliset yhteistyöverkostot	12
2. Kansainvälisen rahoituksen hyödyntäminen	13
3. Kansainvälisten osaajien veto- ja pitovoima	14
5. SEURANTA JA TOIMEENPANO	15

TIIVISTELMÄ: painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet

PAINOPISTEALUE

TAVOITTEET

ESIMERKKEJÄ MAHDOLLISISTA TOIMENPITEISTÄ

1. Kansainväliset yhteistyö- verkotot

1. Kansainvälinen yhteistyö ja verkostotyöskentely tukevat hanke- rahoitusmahdollisuuksien hyödyntämistä ja liiketoiminnan uudistamista.
2. Etelä-Savossa on jatkuvasti päivittyvä tilannekuva maakunnan toimijoiden verkostoista.
3. Maakunnan toimijoiden verkosto-osaaminen ja verkostojen hyödyntämisen asiantuntemus vahvistuvat.
4. Maakunnan sisäinen yhteistyö edistää kansainvälistä yhteistyötä ja kansainvälisten verkostojen hyödyntämistä.
5. Etelä-Savossa yrityksillä on hyvät edellytykset kansainvälistymisen ja viennin edistämiseen.

- Nostetaan esiin onnistumisia ja vahvistetaan keskinäistä vertaisoppimista.
- Käynnistetään kaikille avoin maakunnallinen kv-foorumi (vrt. hankefoorumi), jossa puheenjohtajuus vaihtuu vuosittain.
- Koordinoidaan kansainvälisiin hankkeisiin liittyvää toimintaa maakuntatasolla ja parannetaan asi-oista tiedottamista.
- Vahvistetaan nykyisten verkostojen hyödyntämistä kokoamalla tieto kansainvälisistä kumppaneista yhteen paikkaan. Toimitaan tarvittaessa suositelijoina maakunnan muille toimijoille.
- Tuetaan yrityksiä kansainvälisiin konsortioihin mukaan pääsemisessä.

2. Kansainvälisen rahoituksen hyödyntäminen

1. Maakunnan toimijoilla on riittävä osaaminen ja valmiudet hakea kansainvälisiä rahoitusta.
2. Kansainvälisistä rahoitushakumahdollisuuksista ja onnistuneista esimerkeistä viestitään aktiivisesti ja tieto on helposti löydettävissä.
3. Etelä-Savon pk-yritykset osallistuvat maakunnan TKI-toimijoiden mukana kansainvälisiin hanke- ja rahoitushakuihin.
4. Kansainvälisten rahoitusten hakeminen on maakunnallisesti koordinoitua toimintaa.

- Kootaan pk-yrityksiä varten tieto käynnissä ja valmistelussa olevista kansainvälisistä projekteista yhteen paikkaan.
- Tehdään juttusarja hyvistä esimerkeistä kansainvälisen rahoituksen hyödyntämisessä.
- Kehitetään Grant writer -toimintaa ja osaajapoolia esimerkiksi koulutusten kautta.
- Järjestetään säännöllisesti (esim. neljä kertaa vuodessa) kv-rahoitushakuinfoja, joissa voidaan samalla vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia kansainvälisistä hankkeista.
- Luodaan hankeportfolio, jossa on koottuna tieto ÄES-kärkien mukaisesta sekä muusta kansainvälisestä rahoituksesta.

3. Kansainvälisten osaajien veto- ja pitovoima

1. Vieraskielisen työvoiman määrä kasvaa 7000 henkilöön vuoteen 2030 mennessä.
2. Maakuntaan jäävien valmistuneiden ulkomaisten opiskelijoiden määrä kaksinkertaistuu vuoteen 2030 mennessä.
3. Työnantajien valmiudet työllistää kansainvälisiä työntekijöitä ja opiskelijoita paranevat (työ- ja harjoittelupaikat).
4. Veto- ja pitovoiman vahvistamisessa tehdään aktiivista yhteistyötä alueen yritysten, kuntien ja oppilaitosten kesken.
5. Etelä-Savossa on hyvin toimivat asettautumispalvelut sekä selkeät roolit ja työnjako eri toimijoiden välillä.

- Tehdään palvelut ja toimijat tutuiksi vahvistamalla vuorovaikutusta ja tiedonvaihtoa toimijoiden välillä.
- Vahvistetaan maakunnan brändiä ja tehdään kohdennettua markkinointia yhdessä yritysten ja kuntien kanssa (työpaikat, asuminen, harrastusmahdollisuudet ym.).
- Lisätään yhteistyötä työnantajien ja oppilaitosten välillä kansainvälisten osaajien harjoittelu- ja työmahdollisuuksien parantamiseksi.
- Tuetaan työnantajia kansainvälisten osaajien rekrytoimisessa ja työllistämässä muun muassa tarjoamalla neuvontaa ja koulutusta sekä viestimällä olemassa olevista palveluista.
- Selkeytetään kuntien/kaupunkien Invest in -toimintojen yhteydessä soft landing -palvelut ja toimenpiteet ja sovitaan kunkin toimijan roolit.
- Otetaan maahanmuuttajien ja kansainvälisten osaajien omat verkostot ja yhteisöt mukaan veto- ja pitovoimatyöhön.

1. JOHDANTO

Kansainvälistyminen on keskeinen tekijä maakuntien elinvoimaisuuden ja kilpailukyvyn vahvistamisessa. Se tuo mahdollisuuksia osaajien houkutteluun, investointeihin, innovaatioihin ja väestörakenteen tasapainottamiseen. Menestyäkseen maakunnat tarvitsevat strategisia toimia kansainvälisten verkostojen ja kansainvälisen rahoituksen hyödyntämiseen, kansainvälisten työntekijöiden ja opiskelijoiden veto- ja pitovoiman parantamiseen sekä kärkialojen kansainvälistymisen vahvistamiseen.

Myös Etelä-Savossa on tunnistettu kansainvälistymisen merkitys maakunnan sekä alueen toimijoiden ja yritysten kasvun ja kehityksen edellytyksenä. Maakunnassa useat julkisen sektorin toimijat ovat kansainvälisesti verkostoituneita, ja maakunnassa on paljon etenkin EU-rahoitteista hanketoimintaa. Sen sijaan kehittämisen kohteeksi on tunnistettu yritysten kansainvälistyminen ja sen edellytysten vahvistaminen sekä osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen koulutus- ja työperäistä maahanmuuttoa edistämällä. Lisäksi on tunnistettu tarve vahvistaa kansainvälistä osaamista, kansainvälisten verkostojen ja rahoituksen hyödyntämistä sekä maakunnan sisäistä yhteistyötä kansainvälistymistoiminnassa. Koko maakunnan kansainvälistymisen vieminen seuraavalle tasolle edellyttää yhteisen suunnan ja toimien määrittelemistä, tiedon ja osaamisen jakamista sekä edellytysten luomista yritysten kansainvälistymistoiminnalle.

1.1 Työn tausta ja tavoitteet

Etelä-Savon maakuntaliiton kansainvälistymissuunnitelman taustalla on alueen strateginen tavoite vahvistaa kansainvälistä yhteistyötä ja edistää alueen toimijoiden kansainvälistymistä. Kansainvälistyminen ja sen tukeminen on tunnistettu Etelä-Savossa keskeiseksi elinvoiman sekä kasvun, kehityksen ja kilpailukyvyn mahdollistajaksi. Maakuntastrategiassa kansainvälistyminen nähdään muun muassa yritysten uudistumisen ja kasvun yhtenä edellytyksenä. Maakunnan menestymisen kannalta keskeisenä nähdään myös kansainvälisten opiskelijoiden osaamispotentiaalin hyödyntäminen, kansainväliset verkostot, kansainvälinen tunnettuus sekä kansainväliset matkailijat.

Maakuntaohjelman mukaan monialainen yhteistyö ja kumppanuuksien rakentaminen ovat keskeisiä kansainvälistymisen edistämiseksi, ja ohjelmassa painotetaan verkostoitumista sekä kansallisesti että kansainvälisesti, erityisesti kärkialoilla, joilla klusteroituminen luo mahdollisuuksia integroitua kansainvälisiin verkostoihin ja markkinoihin.

Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategia 2022–2027 korostaa kansainvälistymistä maakunnan elinvoiman vahvistamisessa, ja se toimii myös maakunnan kansainvälistymisstrategiana. Älykkään erikoistumisen strategian kärjet ovat metsä, vesi, ruoka, matkailu ja hyvinvointi. Älykkään erikoistumisen mahdollistaviksi tekijöiksi on tunnistettu vihreä siirtymä ja ratkaisut, digitalisaatio, yrittäjyys, ekosysteemit ja klusterit sekä osaaminen. Strategia painottaa kansainvälisten verkostojen hyödyntämistä ja niihin liittymistä, yhteistyön ja kumppanuuksien merkitystä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla sekä klusteroitumista tunnistetuilla kärkialoilla.

Kansainvälistyminen näkyy myös Etelä-Savon TKI-tiekartassa, jonka päätavoitteena on Etelä-Savon TKI-toiminnan kunnianhimoinen nousu. TKI-tiekartassa on viisi pääteema, joista jokaiselle on määritelty tavoitellut muutokset sekä ratkaisut tavoitteiden saavuttamiseksi. Pääteemat ovat:

1. Pelitaktiikka yritysvetoiseksi ja laajemmille hartioille
2. TKI-aktiivisuuden vahvistaminen yrityksissä
3. T&K-osaajien veto- ja pitovoiman vahvistaminen
4. Joukkuepelaamisen vahvistaminen maakunnan strategisilla kärkialoilla
5. Koko joukkueen nousu kansainväliselle sarjatasolle

TKI-tiekartassa tunnistetut ratkaisut kansainvälistymiseen liittyvät osajien ja yritysten kansainvälistymisen edistämiseen, kansainvälisen rahoituksen hakemiseen, kansainvälisten hankkeiden jatkuvuuden tukemiseen, kansainvälisten verkostojen vahvistamiseen sekä työperäisen maahanmuuton ja kansainvälisten osajien houkuttelun tukemiseen.

Älykkään erikoistumisen strategian (ÄES) konkretisoimiseksi ja TKI-tiekartan vahvistamiseksi Etelä-Savon maakuntaliitto on laatinut tämän kansainvälistymissuunnitelman, jonka viitekehyksenä toimii TKI-tiekartta. Suunnitelma keskittyy kolmeen aiemmin tunnistettuun pääteemaan: **kansainväliset yhteistyöverkostot, kansainvälisen rahoituksen hyödyntäminen sekä kansainvälisten osajien veto- ja pitovoima.**

Suunnitelma ei siis käsittele kaikkea maakunnan kansainvälistymiseen ja maahanmuuttoa liittyvää toimintaa, vaan keskittyy edellä mainittuihin painopisteisiin. Lisäksi suunnitelmassa on tehty tiettyjä rajoituksia, ja esimerkiksi yritysten viennin edistäminen on jätetty suunnitelman ulkopuolelle. Sen sijaan suunnitelman tarkoituksena on luoda maakuntatasolla paremmat edellytykset yritysten kansainvälistymiseen.

Kansainvälistymissuunnitelma kattaa maakunnassa toimivien koulutus- ja tutkimuslaitosten, kuntien ja niiden elinkeino-yhtiöiden, viranomaisten ja TKI-toimijoiden kansainvälistymistoiminnan liittyen suunnitelman painopistealueisiin. Kansainvälistymissuunnitelman tavoitteena on:

- Ohjata Etelä-Savon kansainvälistymistoimintaa vuoteen 2030
- Linjata yhteinen tahtotila ja tavoitetila valituilla painopistealueilla
- Priorisoida tarvittavat toimet ja esittää toimeenpanon vastuutahot
- Luoda edellytykset yritystoiminnan kansainväliseen kehittämiseen

1.2 Suunnitelman laadinta

Kansainvälistymissuunnitelma laadittiin syksyn 2024 aikana. MDI tuki Etelä-Savon maakuntaliittoa suunnitelman laadinnassa. Työ koostui kolmesta toisiaan täydentävästä vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa muodostettiin tilannekuva kansainvälisyystoiminnan nykytilanteesta. Toisessa työvaiheessa toteutettiin maakunnan toimijoille kaksi työpajaa, joissa työskenneltiin suunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden parissa. Lisäksi järjestettiin fokusryhmähaastattelu Etelä-Savoon asettuneille maahanmuuttajataustaisille osajille. Kolmas työvaihe sisälsi työvaiheiden tulosten raportoinnin sekä suunnitelman laadinnan. Suunnitelman laadintaan osallistui tiiviisti työn ohjausryhmänä toiminut TKI-ydinryhmä, jonka kanssa järjestettiin kolme ohjausryhmän kokousta.

Osana tilannekuvaa laadittiin tilastollinen tarkastelu Etelä-Savon maahanmuutosta, jonka tavoitteena oli muodostaa käsitys maahanmuuton yleisestä tilanteesta, työ- ja koulutusperustaisesta maahanmuutosta sekä kotimaisia ja vieraita kieliä puhuvien kieliryhmien ennakoidusta kehityksestä. Lisäksi tilannekuvan muodostamiseksi toteutettiin taustatietoanalyysi, jonka tavoitteena oli muodostaa kuva kansainvälistymistoiminnan kehittämisen viitekehyksestä ja nykytilanteesta. Osana tilannekuvaa tehtiin benchmarking-analyysi, jonka puitteissa tunnistettiin muiden maakuntien kansainvälistymistoiminnan hyviä käytäntöjä ja tapoja organisoida kansainvälistymistoimintaa maakunnallisesti. Tunnistettuja hyviä käytäntöjä hyödynnettiin suunnitelman toimenpiteiden määrittelyssä.

Seuraavassa luvussa on kuvattu keskeiset tulokset taustatietoanalyysistä sekä tilastollisesta tarkastelusta. Tilannekuva kokonaisuudessaan löytyy kansainvälistymissuunnitelman liitteistä.

2. KANSAINVÄLISTYMISEN NYKYTILA ETELÄ-SAVOSSA

2.1 Kansainväliset yhteistyöverkostot

Etelä-Savossa on tehty työtä kansainvälisissä verkostoissa ja alueen kansainvälisen toiminnan kasvattamiseksi pitkään. Yritystoiminta on väistämättä kansainvälistä markkinoiden kilpailun johdosta lukuun ottamatta kenties paikallisia palvelualan yrityksiä. Maakunnan oppilaitokset ja erityisesti ammattikorkeakoulu ovat koko EU-jäsenyyden ajan aktiivisesti vahvistaneet kansainvälisiä kontakteja ja yhteistyösuhteita sekä hakeneet rahoitusta kansainvälisistä lähteistä. Pitkään tehty työ on arvokasta ja se jatkuu, mutta verkostot jäävät tällä hetkellä alihyödynnetyiksi koko maakunnan kehitystä ajatellen. Osa maakunnan toimijoista on vasta heräämässä kansainvälisen toiminnan merkitykseen. Etelä-Savossa kansainvälisen toiminnan edelläkävijät ovatkin kaukana edellä peränpitäjiä.

Etelä-Savo osallistuu aktiivisesti kansainvälisiin yhteistyöverkostoihin ja tekee yhteistyötä kansallisella ja EU-tasolla maakunnan kansainvälistymisen edistämiseksi. Verkostoihin ja yhteistyötahoihin kuuluvat muun muassa Itä- ja Pohjois-Suomen EU-toimisto, joka vahvistaa alueen kilpailukykyä Euroopan unionissa sekä Northern Sparsely Populated Areas (NSPA) -verkosto, joka tuo esille harvaan asuttujen alueiden erityistarpeet EU:ssa. Lisäksi Etelä-Savo hyödyntää Interreg-ohjelmia sekä toimii aktiivisesti ystävyyskaupunkisopimuksen kautta Shaoxingin kanssa, erityisesti cleantech- ja ympäristöalalla. Maakunta on mukana myös Interreg Europe -rahoitteisessa REWARD-hankkeessa, joka tukee osaavan työvoiman houkuttelua ja yhteistyötä alueella.

Etelä-Savossa klusteritoiminta on merkittävässä roolissa osana kansainvälistymistä. Etelä-Savossa on kaksi European Cluster Collaboration Platformin (ECCP) hyväksymää klusteria, Blue Economy Mikkeli (BEM) ja Etelä-Savon ruokaklusteri. Keskeinen rooli on myös Memory Campuksella, joka on Mikkelissä toimiva tiedonhallinnan klusteri. MikseiMikkeli on edustanut BEM-klusteria aktiivisesti Water Smart Territories (WST) -verkostossa jo useiden vuosien ajan. WST-verkosto on yli 20 eurooppalaisen alueen yhteistyöalusta, joka keskittyy älykkäisiin vesiratkaisuihin. Verkoston kautta MikseiMikkeli on muun muassa päässyt mukaan CInWater Euroklusteri -hankkeeseen yhdessä neljän muun eurooppalaisen kumppanin kanssa.

Klusteritoiminta linkittyy myös kansainvälisiin S3-kumppanuuksiin, kuten Agri-Food: Big Data and Traceability -ohjelmaan. Myös DIH (Digital Innovation Hub) Etelä-Savo on tärkeä osa alueen kansainvälistymistä ja yhteistyötä kansainvälisissä verkostoissa. DIH Etelä-Savo tukee alueen kansainvälistymistä osana Euroopan unionin digitaalisten innovaatiokeskittymien verkostoa. Lisäksi Etelä-Savossa on käynnissä kaksi merkittävää hanketta, jotka vahvistavat kansainvälistymistä ja klusteritoimintaa: sähköisen liikkumisen klusteri, joka tukee päästöttömän pienliikkumisen liiketoimintaa sekä yritysten, oppilaitosten ja tutkimusyhteisöjen yhteistyötä, sekä Savo Defence -verkosto, joka kokoaa yhteen erikoistuneita yrityksiä kehittämään innovatiivisia ratkaisuja puolustus- ja turvallisuustarpeisiin.

Kansainvälisten yhteistyöverkostojen osalta haasteeksi on tunnistettu verkostoja koskevan tiedon hajanaisuus ja se, että verkostoihin liittyvää osaamista ei ole tunnistettu ja koottu yhteen. Keskeisenä tekijänä kansainvälisten verkostojen hyödyntämisessä nähdään älykkään erikoistumisen kärkien mukaisten verkostojen tunnistaminen ja niihin liittyminen sekä klusteritoiminnan vahvistaminen. Klusteriorganisaatioilla nähdään merkittävä rooli yritysten kansainvälistymisen ja liiketoiminnan edistämisessä.

2.2 Kansainvälisen rahoituksen hyödyntäminen

Etelä-Savo on muun Itä- ja Pohjois-Suomen tavoin hyötynyt EU:n rakennerahastovarain rahoitetusta kehittämistoiminnasta. Ohjelmakausien aikana kehittämistyö on ammattimaistunut ja siitä johtuen osin myös

keskittynyt muutamien tutkimus-, koulutus- ja kehittämisorganisaatioiden toiminnaksi. EU:n tulevan ohjelmakauden 2026–2034 rahoituskehys ja -linjaukset ovat isojen paineiden alla. Euroopan turvallisuustilanne, kiristynyt ja kenties kauppasodaksi kriisiytyvä maailmantalous sekä geopoliittiset jännitteet haastavat Eurooppaa kohdentamaan rahoitusta merkittävästi perinteisen koheesio- ja maatalouspolitiikan ulkopuolelle. Mikäli kehys ei kasva, mahdolliset leikkaukset saattavat osua erityisesti koheesipolitiikkaan.

Etelä-Savossa kansainvälisen rahoituksen hyödyntäminen on tunnistettu kehittämisen kohteeksi liittyen etenkin TKI-toimintaan. Etelä-Savon TKI-toimintaa haastavat resurssien niukkuus, yrittäjien ajankäyttö-, osaamis- ja rahoitusongelmat sekä toimijakentän hajanaisuus. Yrityskentän pienuus näkyy samojen kehityshalukkaiden yritysten osallistumisena lukuisiin oppilaitosvetoisiin hankkeisiin. Kansainvälisen rahoituksen hyödyntämisessä ja EU-instrumenttiosaamisessa on myös merkittävää kehittämistarvetta.

Osana kansainvälistymissuunnitelman toteutetun kansainvälisen rahoituksen hyödyntämistä koskevan kyselyn mukaan Etelä-Savossa kansainvälistä rahoitusta hyödynnetään ensisijaisesti Horisontti Eurooppa-, Interreg-, Erasmus- ja muiden EU-ohjelmien kautta. Alueen TKI-toimijat ovat saaneet rahoitusta erityisesti metsään, ruokaan, sosiaaliseen yrittäjyyteen ja digitaaliseen siirtymään liittyviin hankkeisiin.

Etelä-Savossa kansainvälisen rahoituksen hakemisen ja hyödyntämisen suurimmiksi esteiksi on tunnistettu resurssien ja asiantuntemuksen puute, hankehakemusten monimutkaisuus sekä kansainvälisten kumppaneiden löytäminen. Tukea toivotaan erityisesti hakemusten kirjoittamiseen ja valmisteluun, verkostojen ja partnerien löytämiseen. Lisäksi on tunnistettu tarve paikallisten toimijoiden yhteistyön vahvistamiseksi kansainvälisten hakujen suunnittelussa.

2.3 Etelä-Savon maahanmuutto tilastojen valossa

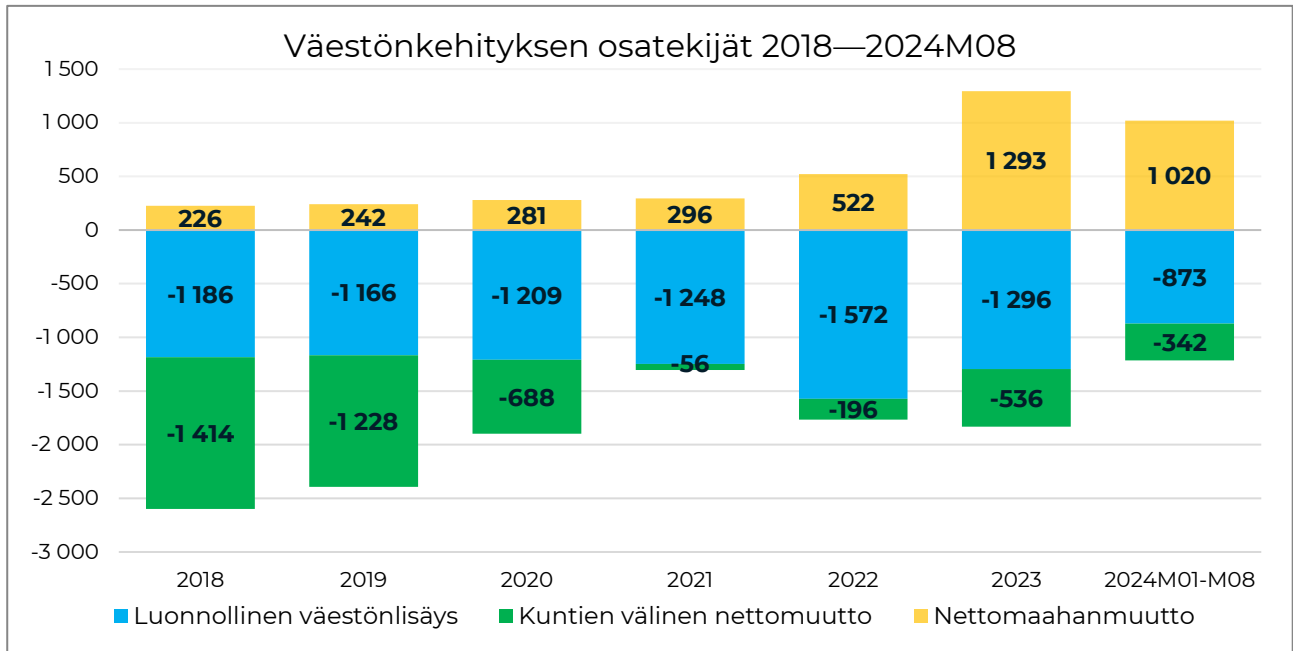
2.3.1 Väestörakenne ja muutokset

Etelä-Savon väkiluku väheni 6 560 henkilöllä (-4,8 %) vuosien 2018–2023 aikana. Alue kärsi negatiivisesta luonnollisesta väestönlisäyksestä jokaisena tarkasteluvuonna, mikä johtui alhaisesta syntyvyydestä ja korkeasta kuolleisuudesta. Samalla kuntien välinen muuttoliike oli negatiivinen jokaisena vuotena. Positiivista kehitystä kuitenkin edustaa nettomaahanmuutto, joka oli jokaisena tarkasteluvuonna positiivinen. Vuonna 2023 nettomaahanmuutto saavutti ennätysellisen tason, minkä taustalla oli etenkin ukrainalaisten kotikuntavallinnat, mutta myös jossain määrin työperäisen maahanmuuton kasvu.

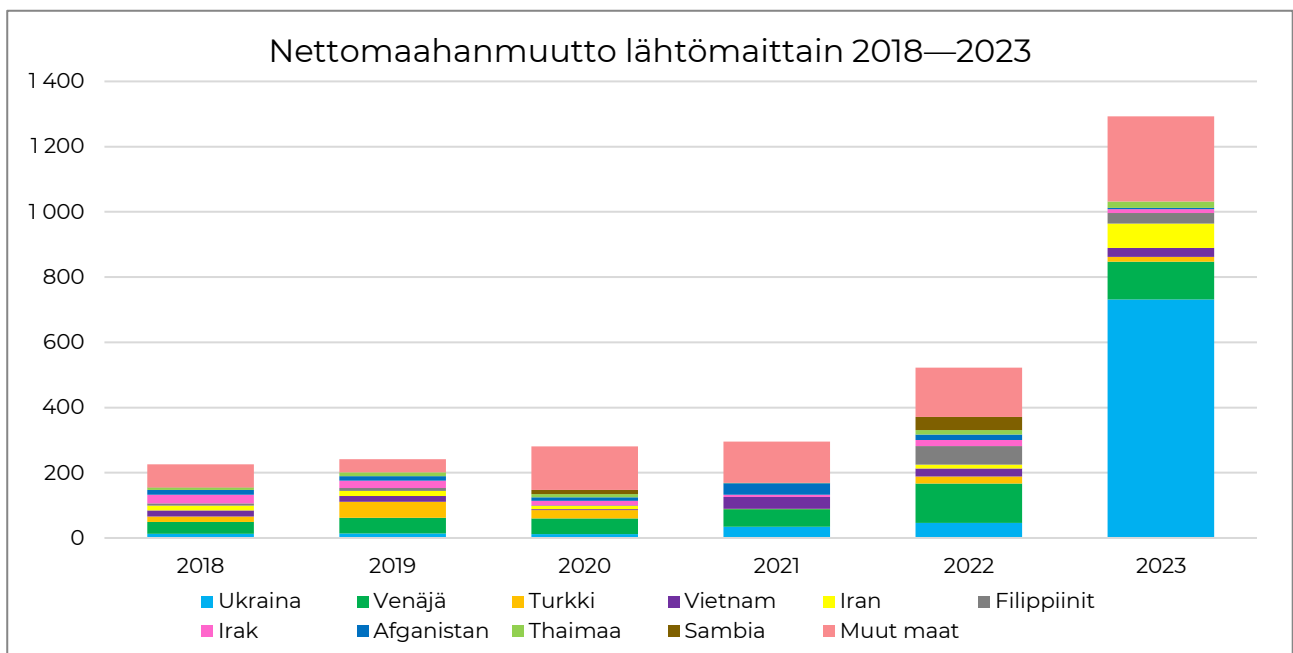
Etelä-Savo sai muuttovoittoa ulkomailta kaikista ikäryhmistä vuosien 2018–2023 aikana. Ulkomailta tulleista muuttovoitoista noin 64 prosenttia tuli alle 35-vuotiaiden ikäryhmistä. Maahanmuuttajien rakenne on optimaalinen Etelä-Savon nykyisten työmarkkinoiden näkökulmasta, sillä muuttovoitot painottuvat nuoriin ja nuoriin aikuisiin. Lähtömättäin tarkasteltuna Etelä-Savo sai muuttovoittoa eniten Ukrainasta (+850 henkilöä), Venäjältä (+423 henkilöä), Turkista (+130 henkilöä), Vietnamista (+127 henkilöä) ja Iranista (+126 henkilöä) vuosien 2018–2023 aikana. Muuttovoitot kasvoivat ajanjakson aikana erityisesti Ukrainasta, Venäjältä ja Iranista.

Etelä-Savossa asui vieraskielisiä yhteensä 6 300 henkilöä eli 4,8 prosenttia väestöstä vuonna 2023. Vieraskielisten määrä kasvoi noin 1 780 henkilöllä eli 39,3 prosentilla vuosina 2018–2023. Vaikka kasvu oli voimakasta, jäi se suhteellisesti tarkasteltuna hieman alhaisemmaksi kuin maakunnissa keskimäärin (+44,1 %). Ulkomaan kansalaisten määrä kasvoi myös varsin voimakkaasti Etelä-Savossa ajanjakson aikana. Ulkomaan kansalaisia asui Etelä-Savossa yhteensä 4 417 henkilöä eli 3,4 prosenttia väestöstä vuonna 2023. Suurimmat ulkomaan kansalaisten ryhmittymät olivat ukrainalaiset (20,1 % osuus ulkomaan kansalaisista), venäläiset (19,1 %), virolaiset (8,2 %), afganistalaiset (4,8 %) ja filippiiniläiset (4,5 %). Ulkomaan kansalaisten määrä kasvoi 1 399 henkilöllä eli 46,4 prosentilla vuosien 2018–2023 aikana. Kasvu tapahtui etenkin Mikkelissä, Pieksämäellä ja Savonlinnassa, jotka ovat alueen suurimpia kuntia. Kasvu oli kuitenkin varsin suurta pienemmissäkin kunnissa kuten esimerkiksi Juvalla, Mäntyharjussa ja Rantasalmessa. Etelä-Savon ulkomaan kansalaisten ja

vieraskielisten osuus väestöstä on kuitenkin varsin alhainen ja jää huomattavasti alhaisemmaksi maakutien keskiarvoon ja koko maahan verrattuna.

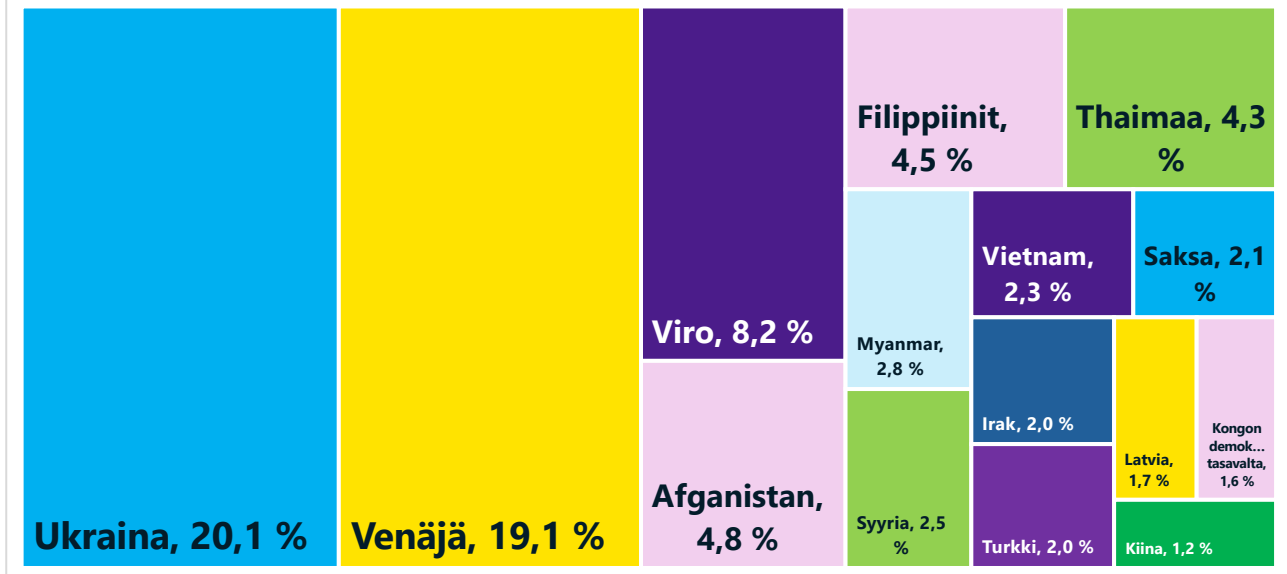

Kuvio 1. Etelä-Savon väestönkehityksen osatekijät vuosien 2018-2024M08* aikana (*ennakkotieto). Lähde: Tilastokeskus, StatFin; muuttoliike.

Kuvio 2. Etelä-Savon nettomaahanmuutto osatekijät lähtömaittain vuosien 2018–2023 aikana. Lähde: Tilastokeskus, StatFin; muuttoliike.

Suurimmat ulkomaan kansalaisten ryhmittymät 2023

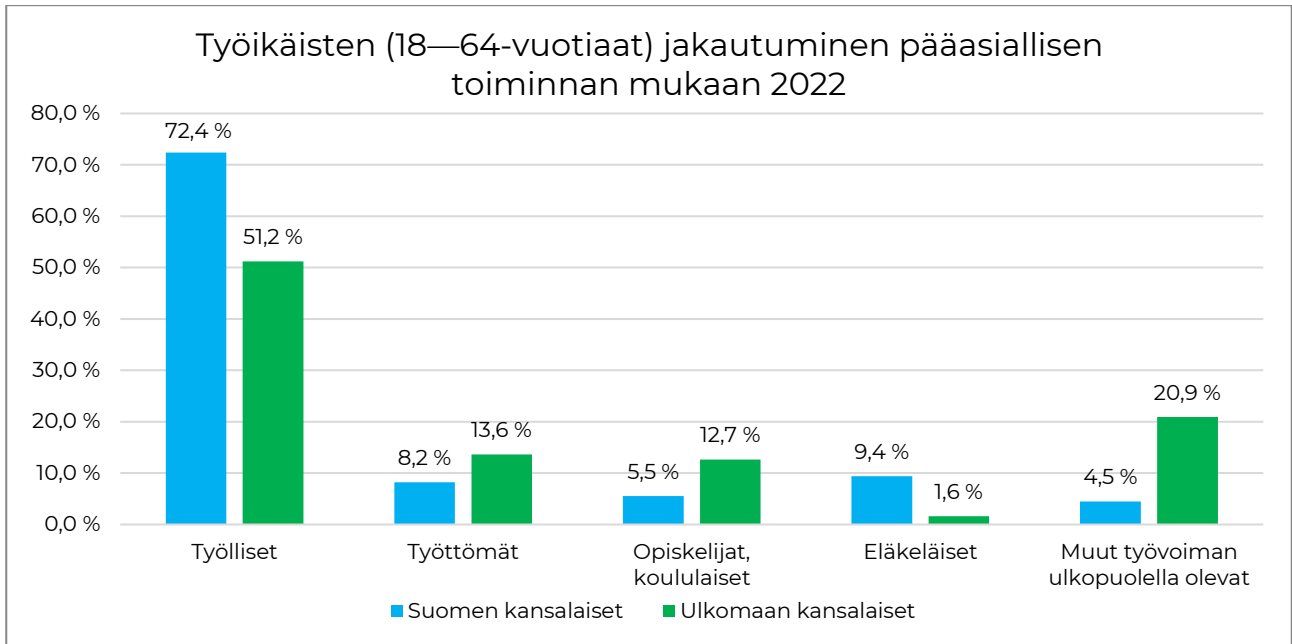
Kuvio 3. Etelä-Savon suurimmat ulkomaan kansalaisten ryhmittymät vuonna 2023. Lähde: Tilastokeskus, StatFin; väestörakenne.

2.3.2 Työmarkkinat ja työllisyys

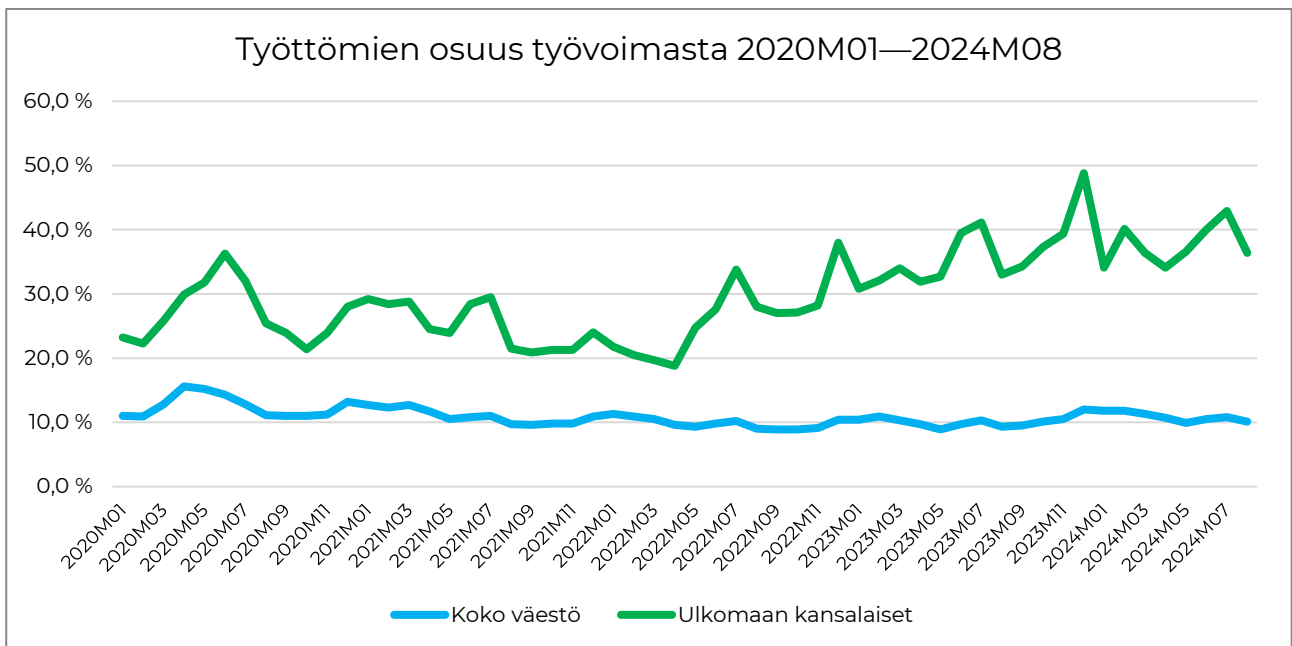
Ulkomaan kansalaisen merkitys työmarkkinoilla on kasvanut Etelä-Savossa kuten koko Suomessa. Etelä-Savon työikäisistä (18–64-vuotiaat) ulkomaan kansalaisista noin 64,8 prosenttia oli työvoimaa ja 35,2 prosenttia työvoiman ulkopuolella olevia vuonna 2022. Työllisten osuus oli 51,2 prosenttia ja työttömien osuus 13,6 prosenttia. Verrattuna Suomen kansalaisiin työllisten ja eläkeläisten osuus oli alhaisempi, mutta työttömien, opiskelijoiden ja muut työvoiman ulkopuolella olevien osuus korkeampi.

Etelä-Savon työllisistä ulkomaan kansalaisista noin 73 prosenttia työskenteli palvelualoilla, 20 prosenttia jalostuksessa ja 7 prosenttia alkutuotannossa vuonna 2022. Toimialoista ulkomaan kansalaisia työskenteli eniten hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa (19,1 %), terveys- ja sosiaalipalveluissa (17,8 %), teollisuudessa (15,6 %), majoitus- ja ravitsemistoiminnassa (11,9 %) sekä maatalous, metsätalous sekä kalataloudessa (6,7 %). Suomen kansalaisiin verrattuna ulkomaan kansalaisten osuus oli hieman korkeampi alkutuotannossa ja palvelualoilla, mutta jalostuksen toimialoilla alhaisempi. Erot eivät kuitenkaan olleet merkittäviä. Yksittäisten toimialojen välillä erot olivat kuitenkin suurempia. Erityisesti majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnan toimialoilla ulkomaan kansalaisten osuus oli huomattavasti korkeampi. Tukku- ja vähittäiskaupan, julkinen hallinto ja maanpuolustuksen, koulutuksen sekä terveys- ja sosiaalipalveluiden toimialoilla ulkomaan kansalaisten osuus oli sen sijaan merkittävästi alhaisempi.

Etelä-Savon ulkomaan kansalaisista oli 602 työttömiä työnhakijoita eli 36,4 prosenttia koko ulkomaalaisesta työvoimasta vuoden 2024 elokuussa. Ulkomaan kansalaisten työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi 280 henkilöllä ja osuus 13,2 prosenttiyksiköllä vuosien 2020M01–2024M08 aikana. Koko maakunnan väestöön verrattuna ulkomaan kansalaisten työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 26,3 prosenttiyksikköä suurempi kuin koko väestön osuus vuoden 2024 elokuussa. Työttömien työnhakijoiden kehityksessä on myös huomattavia eroja koko väestön ja ulkomaan kansalaisten välillä ajanjakson aikana: ulkomaan kansalaisten työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta kasvoi 13,2 prosenttiyksiköllä kun taas koko väestön osuus laski 0,9 prosenttiyksiköllä vuosien 2020M01–2024M08 aikana.

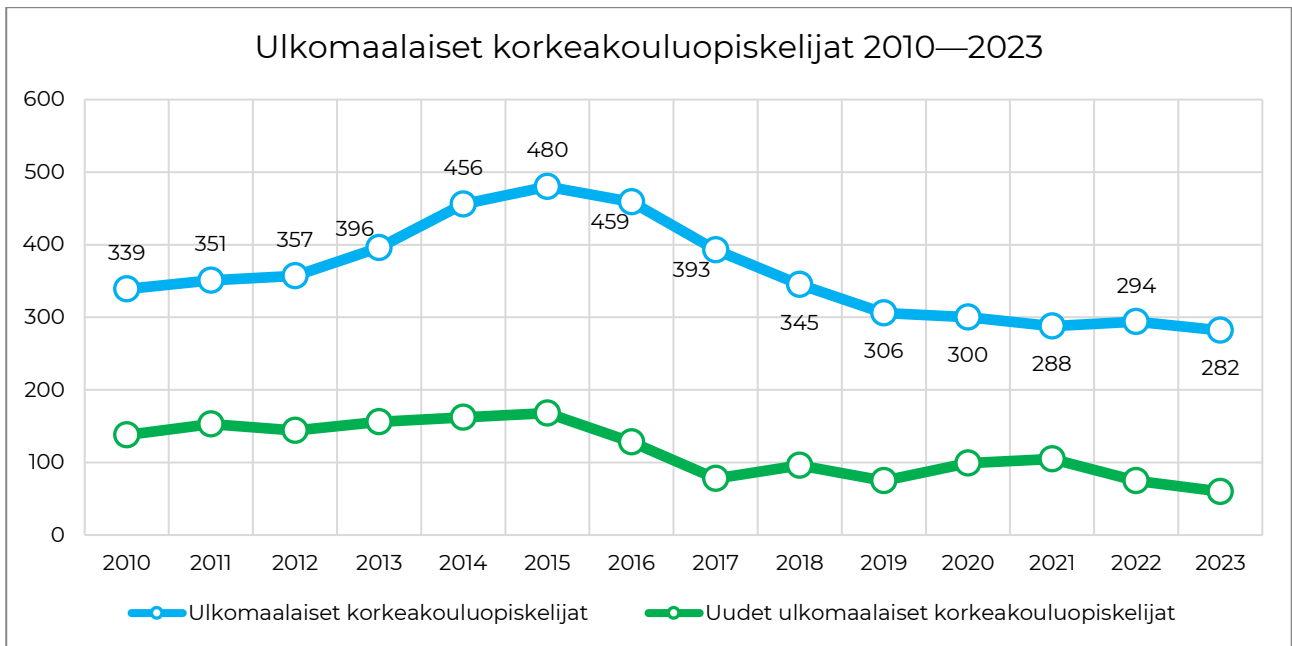
Kuvio 3. Etelä-Savon työikäisten (18–64-vuotiaat) jakautuminen pääasiallisen toiminnan mukaan vuonna 2022. Lähde: Tilastokeskus, Kototietokanta; työssäkäynti.

Kuvio 4. Etelä-Savon työttömien osuus työvoimasta vuosien 2020M01-2024M08 aikana. Lähde: Tilastokeskus, StatFin; työnvälitystilasto (TEM).

2.3.3 Koulutus ja opiskelijat

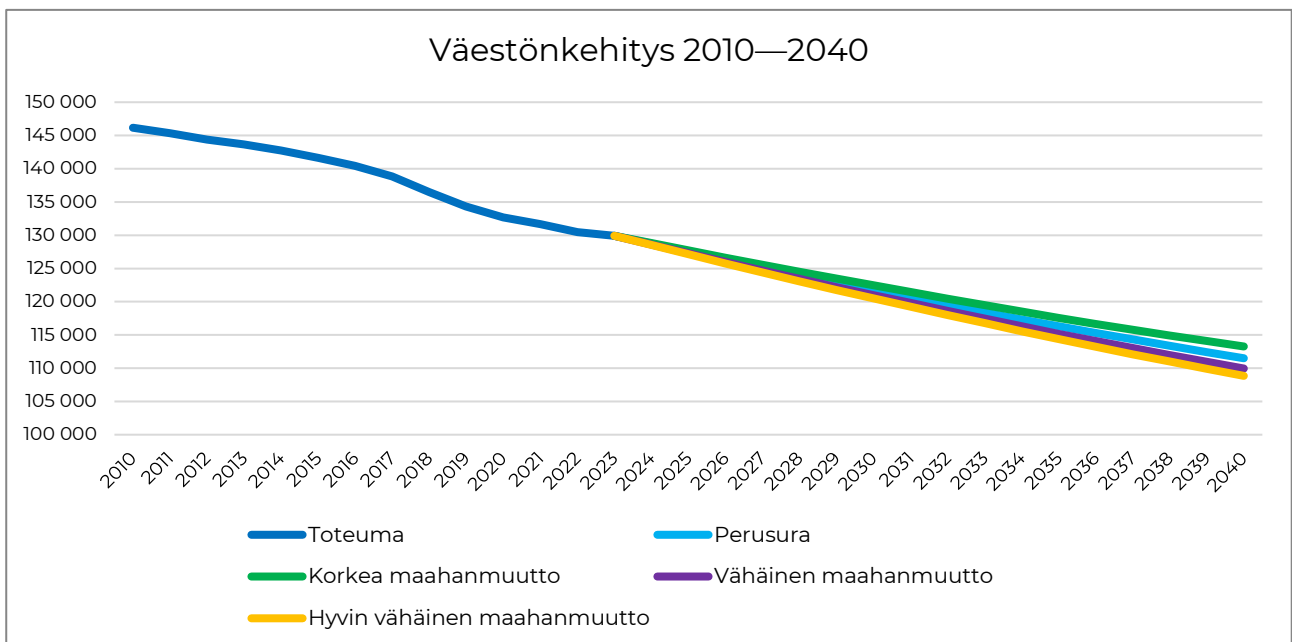
Etelä-Savon koulutussektorilla kansainvälisten opiskelijoiden määrä kasvoi erityisesti ammatillisessa koulutuksessa, jossa ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä lähes kolminkertaistui vuosina 2010–2022. Korkeakoulutuksen puolella ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä kuitenkin väheni noin 16,8 prosentilla vuosien 2010–2023 aikana. Tämä poikkeaa kansallisesta trendistä, jossa ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden määrä on ollut voimakkaassa kasvussa. Etelä-Savon lisäksi ainoastaan Lapissa ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden määrä väheni ajanjakson aikana. Korkeakouluista valmistuneiden ulkomaan kansalaisten pitovoima on ollut myös erittäin heikko Etelä-Savossa. Ainoastaan noin 18,4 prosenttia valmistuneista ulkomaan kansalaisista asui Etelä-Savossa vuosi valmistumisen jälkeen. Suurin osa valmistuneista ulkomaan kansalaisista päätyi ulkomaille (44,7 %) tai Uudellemaalle (28,2 %).

Kuvio 5. Etelä-Savon ulkomaalaiset korkeakouluopiskelijat vuosien 2010–2023 aikana. Lähde: Opetushallitus, Vipunen tieto- ja tilastopalvelu.

2.3.4 Tulevaisuuden näkymät

MDI:n väestöennusteen mukaan Etelä-Savon väestön supistumien jatkuu voimakkaana kaikissa skenaarioissa vuosien 2024–2040 aikana, mutta vieraskielisten määrä jatkaa kasvuaan. Vieraskielisten työikäisten määrän ennakoidaan kasvavan skenaariosta riippuen noin 4 100–8 550 henkilöllä eli 65,4–135,5 prosentilla vuosien 2023–2040 aikana. Vieraskielisten voimakas ennakoitu kasvu tukisi alueen työmarkkinoita ja työvoiman poistuvuutta. Kasvu ei kuitenkaan riitä kääntämään kokonaisväestön kehitystä positiiviseksi tai korjaamaan kokonaan ennakoitua työvoimapulaa ilman lisätoimenpiteitä.

Kuvio 6. Etelä-Savon toteutunut väestönkehitys vuosien 2010–2023 aikana sekä ennakoitu väestönkehitys neljässä eri skenaariossa MDI:n väestöennusteen mukaan vuosien 2024–2040 aikana. Lähde: MDI:n väestöennuste 2024.

3. VISIO

Yhdessä maailmalle ja maailmalta meille

Vuonna 2030 Etelä-Savo tunnetaan vetovoimaisena ja osallistavana alueena, jossa kulttuurinen moninaisuus ja kansainvälinen osaaminen luovat pohjan kasvulle ja innovaatioille. Hyvin koordinoitujen verkostojen ja strategisten yhteistyöhankkeiden tuomat kansainvälistä rahoitusta ja kehittävät paikallista osaamista. Maakunta on koti, jossa ihmiset ja yritykset voivat kukoistaa.

4. PAINOPISTEALUEET JA TAVOITTEET

Kansainvälistymissuunnitelmalle on valittu kolme painopistealuetta, joista jokaiselle on asetettu tarkemmat tavoitteet vuoteen 2030. Lisäksi jokaiselle painopistealueelle on määritetty esimerkkejä mahdollisista toimenpiteistä, joita on tarkoitus tämentää vuosittain osana kansainvälistymissuunnitelman toimeenpanoa.

1. Kansainväliset yhteistyöverkostot
2. Kansainvälisen rahoituksen hyödyntäminen
3. Kansainvälisten osaajien veto- ja pitovoima

1. Kansainväliset yhteistyöverkostot

Kansainvälinen yhteistyö ja verkostojen hyödyntäminen nähdään Etelä-Savossa keskeisenä kasvun ja kehityksen mahdollistajana. Kansainvälisissä verkostoissa toimiminen tukee kansainvälisiin hankkeisiin pääsyä, hankekumppaneiden löytämistä ja kansainvälisen rahoituksen hyödyntämistä. Verkostojen tehokkaampi hyödyntäminen vaatii muun muassa toimijoiden osaamisen vahvistamista ja tavoitteellista yhteistyötä niin alueellisesti kuin kansainvälisesti.

TAVOITTEET

- 1. Kansainvälinen yhteistyö ja verkostotyöskentely tukevat hankerahoitusmahdollisuuksien hyödyntämistä ja liiketoiminnan uudistamista.**
Tavoitteena on rakentaa aktiivisia kumppanuuksia EU:n rahoitusohjelmien ympärille sekä varmistaa hankkeiden tehokas toteutus sekä tulosten hyödyntäminen alueella. Yhteistyön avulla edistetään toimijoiden osallistumista kansainvälisiin konsortioihin ja rahoituksen saamista.
- 2. Etelä-Savossa on jatkuvasti päivittyvä tilannekuva maakunnan toimijoiden verkostoista.**
Tilannekuvan avulla voidaan tunnistaa olemassa olevat kumppanuudet, kehitystarpeet ja potentiaaliset uudet kumppanuudet ja verkostot. Tilannekuva luo pohjan maakunnallisesti koordinoitulle kansainväliselle verkostotyöskentelylle ja yhteistyölle.
- 3. Maakunnan toimijoiden verkosto-osaaminen ja verkostojen hyödyntämisen asiantuntemus vahvistuvat.**
Vahvistuva osaamis pohja edesauttaa uusien rahoitusmahdollisuuksien hankkimista. Yhdessä olemassa olevien ja uusien kumppanien kanssa pystytään rakentamaan parempia ja laadukkaampia kehittämishankkeita. Tämä kokonaisuus sisältää koulutuksia, mentorointia ja resurssien kohdentamista kumppanuuksien rakentamiseen.
- 4. Maakunnan sisäinen yhteistyö edistää kansainvälistä yhteistyötä ja kansainvälisten verkostojen hyödyntämistä.**
Etelä-Savon sisäistä yhteistyötä tiivistetään maakuntaliiton, kuntien, yritysten ja oppilaitosten kesken. Yhteistyö parantaa kansainvälisiin verkostoihin pääsyä ja verkostojen hyödyntämistä.

5. Etelä-Savossa yrityksillä on hyvät edellytykset kansainvälistymisen ja viennin edistämiseen.

Etelä-Savossa on yrityksille kattavia palveluja ja osaamista kansainvälisten markkinoiden haltuun ottamiseksi, mukaan lukien rahoituksen hakeminen, verkostojen rakentaminen ja kansainvälisen osaamisen lisääminen. Maakunnan älykkään erikoistumisen strategian painopisteet, kehittämistoimijoiden strategiset yhteistyöverkostot, TKIO-organisaatioiden asiantuntemus ja kansainvälisten rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen tukevat yritysten kansainvälistymistä ja viennin kasvua.

ESIMERKKEJÄ MAHDOLLISISTA TOIMENPITEISTÄ

1. Nostetaan esiin onnistumisia ja vahvistetaan keskinäistä vertaisoppimista.
2. Käynnistetään kaikille avoin maakunnallinen kv-foorumi (vrt. hankefoorumi), jossa puheenjohtajuus vaihtuu vuosittain.
3. Koordinoidaan kansainvälisiin hankkeisiin liittyvää toimintaa maakuntatasolla ja parannetaan asiasta tiedottamista.
4. Vahvistetaan nykyisten verkostojen hyödyntämistä kokoamalla tieto kansainvälisistä kumppaneista yhteen paikkaan. Toimitaan tarvittaessa suosittelijoina maakunnan muille toimijoille.
5. Tuetaan yrityksiä kansainvälisiin konsortioihin mukaan pääsemisessä.

2. Kansainvälisen rahoituksen hyödyntäminen

Etelä-Savossa on tunnustettu haasteeksi kansainvälisen TKI-rahoituksen vähäinen hyödyntäminen. Noususuuntainen EU:n ohjelmärahoitus ja muu kansainvälinen TKI-rahoitus on asetettu tavoitteeksi TKI-tiekartassa. Etelä-Savossa suurimpia esteitä kansainvälisen rahoituksen hyödyntämisessä ovat resurssien ja asiantuntemuksen puute sekä kansainvälisten kumppaneiden löytäminen ja verkostoituminen.

TAVOITTEET

- 1. Maakunnan toimijoilla on riittävä osaaminen ja valmiudet hakea kansainvälisistä rahoitusta.**
Koulutukset, mentorointi ja käytännön tuki auttavat toimijoita hakemusten valmistelussa ja vastaamaan kansainvälisten ohjelmien vaatimuksiin.
- 2. Kansainvälisistä rahoitushakumahdollisuuksista ja onnistuneista esimerkeistä viestitään aktiivisesti ja tieto on helposti löydettävissä.**
Tavoitteena on jakaa tietoa onnistuneista hankkeista kannustamaan uusia toimijoita sekä madaltaa kynnystä osallistua rahoitushakuihin.
- 3. Etelä-Savon pk-yritykset osallistuvat maakunnan TKI-toimijoiden mukana kansainvälisiin hanke- ja rahoitushakuihin.**
Etelä-Savon pk-yritykset otetaan vahvemmin mukaan maakunnan TKI-toimijoiden kansainvälisiin hanke- ja rahoitushakuihin. Tämä edellyttää yritysten valmiuksien parantamista ja aktiivista verkostoitumista tutkimus- ja kehitystoimijoiden kanssa.
- 4. Kansainvälisten rahoitusten hakeminen on maakunnallisesti koordinoitua toimintaa.**
Kansainvälisten rahoitushakujen toteuttaminen ja koordinointi perustuvat maakunnalliseen yhteistyömalliin, jossa maakuntaliitto toimii kokoavana voimana. Tämä varmistaa, että hakemukset vastaavat maakunnan strategisia tavoitteita, kuten maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen strategian linjauksia. Rahoitushakujen koordinointi mahdollistaa resurssien tehokkaan hyödyntämisen, estää päällekkäisyyksiä ja lisää hankkeiden läpimenomahdollisuuksia. Lisäksi se helpottaa alueellisten toimijoiden yhteistyötä ja rahoituksen vaikuttavuuden seuranta.

ESIMERKKEJÄ MAHDOLLISISTA TOIMENPITEISTÄ

1. Kootaan pk-yrityksiä varten tieto käynnissä ja valmistelussa olevista kansainvälisistä projekteista yhteen paikkaan.
2. Tehdään juttusarja hyvistä esimerkeistä kansainvälisen rahoituksen hyödyntämisessä.
3. Kehitetään Grant writer -toimintaa ja osaajapoolia esimerkiksi koulutusten kautta.
4. Järjestetään säännöllisesti (esim. neljä kertaa vuodessa) kv-rahoitushakuinfoja, joissa voidaan samalla vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia kansainvälisistä hankkeista.
5. Luodaan hankeportfolio, jossa on koottuna tieto AES-kärkien mukaisesta sekä muusta kansainvälisestä rahoituksesta.

3. Kansainvälisten osaajien veto- ja pitovoima

Vuoden 2024 väestöennusteen mukaan Etelä-Savon väkiluku jatkaa laskuaan, ja väestö tulee vähenemään noin 14 prosentilla vuoteen 2040 mennessä (MDI, perusura). Etelä-Savossa erityisesti kotimaista kieltä puhuvien työkäisen määrä tulee laskemaan, mikä hankaloittaa entisestään osaavan työvoiman saatavuutta. Maa-hanmuutolla on tärkeä rooli väestön vähenemisen hidastamisessa, osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa ja alueen elinvoiman ylläpitämisessä. Etelä-Savossa kansainvälisen työvoiman hyödyntäminen on vielä vähäistä. Tunnistettuja haasteita ovat muun muassa työyhteisöjen kielitaitovaatimukset sekä kansainvälisen rekrytointin kalleus. Väestönkehityksen ja työvoiman saatavuuden haasteet korostavat tarvetta parantaa kuntien asettautumispalveluita, vahvistaa yhteistyötä kansainvälisten osaajien houkuttelussa ja sitouttamisessa sekä kehittää yritysten valmiuksia työllistää ja hyödyntää kansainvälistä osaamista.

TAVOITTEET

1. **Vieraskielisen työvoiman määrä kasvaa 7000 henkilöön vuoteen 2030 mennessä.**
Etelä-Savon veto- ja pitovoima kansainvälisistä osaajista kasvaa, mikä edistää osaavan työvoiman saatavuutta alueen työpaikoilla.
2. **Maakuntaan jäävien valmistuneiden ulkomaisten opiskelijoiden määrä kaksinkertaistuu vuoteen 2030 mennessä.**
Työllistymismahdollisuudet, tuki työllistymiseen, avoin ja yhteisöllinen ilmapiiri sekä toimiva arki edistävät kansainvälisten opiskelijoiden jäämistä alueelle.
3. **Työnantajien valmiudet työllistää kansainvälisiä työntekijöitä ja opiskelijoita paranevat (työ- ja harjoittelupaikat).**
Tavoitteena on lisätä kansainvälisille osaajille soveltuvien työ- ja harjoittelupaikkojen määrää sekä madaltaa kielitaito- ja kulttuurierojen aiheuttamia esteitä.
4. **Veto- ja pitovoiman vahvistamisessa tehdään aktiivista yhteistyötä alueen yritysten, kuntien ja oppilaitosten kesken.**
Yhteistyö kohdistuu muun muassa yhteisiin rekrytointitoimenpiteisiin, koulutuksen ja työmarkkinoiden linkittämiseen sekä asettautumispalveluiden kehittämiseen.
5. **Etelä-Savossa on hyvin toimivat asettautumispalvelut sekä selkeät roolit ja työnjako eri toimijoiden välillä.**
Asettautumispalvelut sisältävät muun muassa tukipalvelut asumiseen, kielikoulutukseen, työllistymiseen ja peruspalveluihin, joiden avulla varmistetaan kansainvälisten osaajien kotoutuminen ja kiinnittyminen alueelle.

ESIMERKKEJÄ MAHDOLLISISTA TOIMENPITEISTÄ

1. Tehdään palvelut ja toimijat tutuiksi vahvistamalla vuorovaikutusta ja tiedonvaihtoa toimijoiden välillä.
2. Vahvistetaan maakunnan brändiä ja tehdään kohdennettua markkinointia yhdessä yritysten ja kuntien kanssa (työpaikat, asuminen, harrastusmahdollisuudet ym.).
3. Lisätään yhteistyötä työnantajien ja oppilaitosten välillä kansainvälisten osaajien harjoittelu- ja työmahdollisuuksien parantamiseksi.
4. Tuetaan työnantajia kansainvälisten osaajien rekrytoimisessa ja työllistämisessä muun muassa tarjoamalla neuvontaa ja koulutusta sekä viestimällä olemassa olevista palveluista.
5. Selkeytetään kuntien/kaupunkien Invest in -toimintojen yhteydessä soft landing -palvelut ja toimenpiteet ja sovitaan kunkin toimijan roolit.
6. Otetaan maahanmuuttajien ja kansainvälisten osaajien omat verkostot ja yhteisöt mukaan veto- ja pitovoimatyöhön.

5. SEURANTA JA TOIMEENPANO

Etelä-Savon kansainvälistymissuunnitelman toimeenpanosta ja seurannasta vastaa Etelä-Savon maakuntaliitto. Suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutuminen ja suunnitelman toimeenpano edellyttää kuitenkin sitoutumista ja toimia maakunnan eri toimijoilta, kuten korkeakouluilta, oppilaitoksista, tutkimuslaitoksista, kunnilta, tulevilta työllisyysalueilta ja yritysrajapinnassa toimivilta tahoilta.

Kansainvälistymissuunnitelmaan on koottu esimerkkejä mahdollisista toimenpiteistä. Ehdotuksena on, että toteutettavat toimenpiteet valitaan ja täsmennetään vuosittain ja samalla niille määritellään vastuutahot. Vuosittaiset toimenpiteet ja vastuutahot kootaan suunnitelman liitteeksi.

Suunnitelman toteutumista seurataan vuosittain ja seurannasta vastaa TKI-ydinryhmä. Suunnitelmalle on määritelty alla olevat mittarit, jotka tukevat seurantaan. Vuosittaisen seurannan on tarkoitus toimia toimenpiteiden valitsemisen ja täsmentämisen tukena.

Ehdotus koko suunnitelmaa koskevista mittareista:

- Vieraskielisen tai ulkomaan kansalaisten työvoiman määrä
- Vieraskielisten tai ulkomaan kansalaisten kuntien välinen nettomuutto
- Ulkomaisten opiskelijoiden määrä
- Korkeakoulusta ja toiselta asteelta valmistuneiden ulkomaisten opiskelijoiden pitovoima-aste
- Ulkomaan kansalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta
- Kansainvälisten hankkeiden läpimenoprosentti
- Kansainvälisen hankerahoituksen määrä
- Yritysten osallistuminen kansainvälisiin hankkeisiin